

Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)
Elderly Issues Research Journal (EIRJ)
Cilt (Vol.) 10, Sayı (Number) 2, 2017, Sayfa (Pages) 67-75
ISSN 1308-5816
<http://dergipark.gov.tr/yasad>

Yavaşlayan Kentler ve Yaşlılar

Gönül İÇLİ*¹

¹Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü,
Kıvrımlı Yerleşkesi - DENİZLİ / Türkiye

Geliş Tarihi: 12 Nisan 2017
Kabul Tarihi: 09 Kasım 2017
Yayın Tarihi: 13 Kasım 2017

Derleme Makale

ÖZET

Yaşlıların ve diğer dezavantajlı grupların sürekli bir değişim içinde olan kent dinamiğine uyum sağlayamamaları sosyal, ekonomik psikolojik birçok soruna yol açmaktadır. 1999 yılında kurulan Cittaslow hareketi (yavaş/sakin şehir) küreselleşmenin olumsuzluklarından kentlerin yerel kimliğini ve dokusunu korumayı, kent sakinlerinin ve ziyaretçilerin yaşam kalitesini geliştirmeyi hedefleyen, küresel ve yerel arasında insan ilişkilerini ve çevreye duyarlılığı önemseyen bir harekettir. Kentlerin yaşlıların hareketlerini, yaşamlarını kolaylaştıracak biçimde düzenlenmesi, yaşlı bireylerin yanı sıra çocuk, engelli gibi dezavantajlılar ve tüm kent sakinlerine uygun biçimde düzenlemelerin yapılması anlamına gelmektedir. Modern kent yaşamına alternatif olarak ortaya çıkan Cittaslow hareketi doğaya, çevreye ve insana saygılı planlamasıyla gelişmeyi farklı bir biçimde ele alan bir bakış açısıdır. Çalışmada kentsel çevrenin Cittaslow kriterlerine uygun düzenlenmesinin yaşlılar üzerindeki olumlu etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cittaslow, dezavantajlı gruplar, yavaş şehirler, yaşlılık

ABSTRACT

The adaptation of the elderly and other disadvantaged groups to urban dynamics, which is in constant change, leads to many social, economic and psychological problems. Established in 1999, the Cittaslow movement (slow/calm city) is a movement which is concerned about human relations and environmental awareness between the global and the local, which aims to protect the local identity and texture of the cities from the unfavourable conditions of globalization, and to improve the quality of life of the inhabitants and the visitors. The arrangement of the cities in such a way as to facilitate the movements of the elderly and their lives will make the arrangements for the elderly as well as for the children, the disabled and all the city dwellers. The Cittaslow movement, which has emerged as an alternative to modern urban life, is a perspective that deals with development in a different way with respect to nature, environment and humanity. The positive effects of the regulation of the urban environment according to the Cittaslow criteria in the study were emphasized on the aged.

Key Words: Cittaslow, disadvantaged groups, slowcity elderly

(Slow cities and the elderly)

* Sorumlu yazar iletişim: gicli@pau.edu.tr

1.GİRİŞ

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünya nüfusu içinde yaşlanma eğilimi artmıştır. Bu durum sadece demografik bir sorun olmayıp, yaşlılara ilişkin politikaların üretilmesini, hızla etkin düzenlemelerin yapılmasını gerektirmektedir. Demografik veriler Türkiye’de de yaşlı sayısının hızla arttığını göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun verilerine göre 65 yaş ve üzeri nüfus oranının 2023 yılında % 10.2’ye, 2050 yılında % 20.8’e yükseleceği tahmin edilmektedir (TÜİK, 2013). Ülkemizdeki yaşlı nüfus oranının hızla artması yaşlılığın ülkemiz için de önemli bir sorun haline gelmeye başladığına işaret etmektedir.

Demografik değişimin yanı sıra toplumsal değişme ve kentleşme süreçleri de sayıları hızla artan yaşlılar için yeni süreçte gelişen farklı iktisadi, toplumsal ve kültürel dönüşümlerin doğurduğu ihtiyaçların karşılanmasını gerektirmektedir. Yaşlıların yaşam kalitesiyle ilgili standartların mümkün olduğu kadar yükseltilmesine yönelik politikaların geliştirilmesinde kamu kurum ve kuruluşlarına, yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. Yaşlıların ihtiyaçlarını karşılamaları, yaşlanma sürecini aktif bir biçimde geçirebilmeleri, sosyalleşebilmeleri gibi birçok bileşen kentle, kentsel mekanla yakından ilişkilidir. Kentler, sadece yaşlı nüfus için değil, çocuklar, engelliler, hamileler, kadınlar vb. farklı kategorilerde isimlendirdiğimiz tüm kent halkının yararı için düzenlemelerin yapıldığı ve tedbirlerin alındığı kentsel bir yaşam çevresi sunmalıdır. Yaşlıların rahat bir biçimde toplumun diğer kesimleriyle birlikte uyumlu bir hayat sürdürebilecekleri ortam ve imkânların sağlandığı, temiz, güvenli, yaşanabilir ve sürdürülebilir kentsel çevreler tüm yaşta insanlara ortak fayda sağlamaktadır. Bu bağlamda yerellik, bölgecilik, çevrenin, tarihi ve kültürel dokunun korunması, yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvik edilmesi, yerel değerlerin ön plana çıkarılması, yiyecek ve içecek kültürü gibi geleneklerin yaşatılması yaklaşımlarını benimseyen Cittaslow[†] (yavaş/sakin şehir) hareketi, kentlerin korunması ve gelişmesi anlayışına farklı bir bakış açısı sunmaktadır.

Bu çalışmada kentlerin daha işlevsel ve karma kullanımlara uygun biçimde düzenlenmesinin toplumdaki yaşlı, çocuk, engelli kategorilerinde yer alanlar ve diğer tüm kullanıcılar açısından önemi üzerinde durulmaktadır. Kentleşmenin yaşlıları hangi yönlerden etkilediği, yaşlıların kentle ilişkileri, karşılaştıkları güçlükler ve sorunların çözümünde kentsel çevrenin Cittaslow kriterlerine uyumlu biçimde tasarımının yaşam kalitesi üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir.

2.YAŞLILIK

Yaşın ilerlemesiyle birlikte bireyler bedensel, zihinsel ve psikolojik bazı değişimler içerisine girmektedirler. Yaşlılıkta meydana gelen işlevsel kapasitedeki azalmalar ve fizyolojik gerilemeler engelliliği de beraberinde getirdiği için, yaşlılıkla ilgili gereksinimler engellilik gereksinimleri ile yakından bağlantılıdır (WHO, 2007). Yaşlılar geleneksel anlamıyla engelli olarak görülmeseler de kapasitelerinde ortaya çıkan değişiklikler nedeniyle yaşadıkları kentlerde, mahallelerde, konutlarda, kullandıkları araç gereçlerde bazı zorluklarla karşılaşabilmektedirler. Bazı hareketleri artık daha zor yapmakta, bu nedenle de davranışlarını değiştirmektedirler. Örneğin kaldırımlarda, yollarda yürümek, toplu taşıma araçlarına binmek, inmek, banka ve benzeri kurumlarda işlerini çözümlenmek, çarşıda alışveriş yapmak, dolaplara bir şeyler yerleştirmek ya da dolaplardan çıkarmak, eğilmek, kalkmak gibi işler daha zor, daha zahmetli olmaktadır. Bireylerin daha genç yaşlarda kentle ve kentsel hizmetlerle aktif biçimde kurdukları ilişki, yaşlılıkla birlikte zayıflamaya başlamaktadır. Sorunların bir kısmı yaşlıların yaşadıkları konutların, mahallelerin, fiziki çevrelerinin

[†] Cittaslow kavramı “yavaş şehir” olarak Türkçeye çevrildiği için ilgili kavram çeviriye sadık kalınarak aynen kullanılmıştır. Ancak sözü edilen yerleşim yerleri sanayileşme sonrası “kent” olarak isimlendirildiğinden metin içerisinde kent kullanımı tercih edilmiştir.

düzenlenişi ile ilişkilidir. Yaşlı birey kendi yaşam alanını, kendi gereksinimleri doğrultusunda belirli ölçülerde düzenleyebilmekte, ancak konutu dışında kalan kamusal alanlara müdahale edememektedir.

Kamusal alanlar sosyal yaşantımızı sürdürdüğümüz, etkinliklere katıldığımız alanlardır. Kamusal alan, kamuya ait olan, dolayısıyla da kamuyla birlikte var olan mekanlardır. Bu bağlamda kamusal alanlarda yapılacak düzenlemelerin yaşlıların hareketlerini kolaylaştıracak ve harekete teşvik edecek nitelikte tasarlanması ve düzenlenmesi, yaşlı bireylerin yanı sıra tüm kullanıcı gruplarına (kadın, çocuk, dezavantajlı vb.) uygun düzenlemelerin yapılması anlamına gelmektedir. Kamusal mekanların evrensel tasarımlara uygun düzenlenmesi, toplumdaki yaşlıların ve diğer tüm kullanıcıların sosyal yaşama daha fazla katılmasını kolaylaştırırken, yaşam kalitesini de artırıcı bir rol oynamaktadır. Düzenlemeler, herkesin bu alanları birlikte kullanmasını ve aynı zamanda doğal olarak "kent hakkı"nın eşit dağılmasını sağlar. Bu mekânların tasarımı böylece toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunmasına yardımcı olacaktır (Köse ve Erkan 2014:39-49). Sağlıklı bir fiziki çevre, daha sağlıklı bir sosyal çevrenin yaratılmasını da kolaylaştırır. Kamusal mekanların niteliklerinin artırılması, kentsel sosyal yaşamı canlandıracağı gibi, yaşlıların da kamusal yaşama katılımını olumlu yönden etkiler. Bu bağlamda kentsel planlamalar sadece gençler, sağlıklı insanlar için değil, kentte yaşayan nüfusun tümü açısından yaşamlarını kolaylaştırıcı, yaşam kalitelerini yükseltici biçimde olmalıdır.

3.MODERNİTE İLE TEMELLENDİRİLEN KENTLER

17.yüzyıldaki keşifler, 18.yüzyıldaki aydınlanma hareketi, siyasi devrimler, 19.yüzyılda yaygınlaşan sanayi devrimi, onu izleyen kentleşme, uluslaşma ve ulusal devletlerin kurulması çağdaşlık tarihinin birbirini izleyen aşamaları olarak görülmüş ve yorumlanmıştır (Güvenç, 2011:21). Sanayi devrimiyle birlikte kırsal kesimden kentlere doğru yoğun göçler yaşanmaya başlamış, tarımsal üretim yapısı kentlerde sanayi merkezli bir yapıya dönüşmüştür. Park ve Burgess'e (2015) göre, modern toplumla ilgili olağanüstü olan şey büyük şehirlerin gelişmesidir ve başka hiçbir yerde makine sanayinin toplumsal hayatımıza getirdiği muazzam değişiklikler kentlerde olduğu gibi kendini gösterememektedir.

Üretim ve tüketimin kentlerde sürdürülmesi, yeni haberleşme, ulaşım ve üretim tekniklerini beraberinde getirmiş olmakla birlikte, kentlerde modernliğin yaşanabilir olması bağlamında birçok sorun ortaya çıkmıştır. Kentlerin fiziki büyümesi ve yayılması bu sorunların artmasına neden olmaktadır. İngiltere örneğinde olduğu gibi bazı ülkelerde endüstrileşme kentleşmenin önünde giderken, Türkiye gibi bazı örneklerde tam tersine kentleşme süreci endüstrileşmenin önünde gelişmiştir. Erken endüstrileşen ülkelerle, geç endüstrileşen ülkelerin karşılaştıkları kentsel sorunlar arasında yoğunluk, altyapı, yaşam kalitesi açısından farklılıklar görülmektedir.

Giddens'a göre modern kent anlayışının teorik temeli aydınlanma düşüncesine dayanmaktadır. Aklını kullanan insanoğlu yaşam kurallarını belirleyebilmek için binlerce yıldır doğanın yasalarına göre yaşamaya başkaldırmakta ve doğayı manipüle etmektedir. Doğayı manipüle eden toplum karmaşıklaşmakta, toplu halde uygun jeopolitik konumda varlığını sürdürmektedir. Ulaşım, barınma, sağlık, eğitim vb. uzmanlık gerektiren sayısız bölümlerin ortaya çıkmasıyla birlikte kentler iş bölümlerinin uzmanlaştığı yerlere dönüşmüştür. Modernite ile temellendirilen kentler, değişimin olağanlaştığı mekanlar topluluğu biçiminde kabullenilmiştir (1999:331).

Harvey (2006), kırdan kente yönelen yoğun göçlerle birlikte, evlerin ve kentlerin 'içinde yaşanacak makinalar' olarak düşünüldüğünü ve mimari ideolojinin insanlar için yaşanabilir kentler yerine işlevlerine göre belirlenmiş bölgeler inşa etmeye yöneltmiş olduğunu ifade etmektedir. Harvey'e göre parasal ekonomilerde, özel olarak kapitalizmde, para, zaman ve

mekan üzerinde kesişen hakimiyet bağlantılıdır. Mekanlar ve zamanlar üzerindeki hakimiyetin her türlü kar arayışında hayati bir unsur olduğunu, paranın zaman ve mekan üzerinde denetim sağlamak için kullanılabileceğini öne sürmüştür. Harvey'in "zaman-mekan sıkışması" kavramı, mekansal yapının sermayenin daha çok karlılık elde etmesi için, geri dönüş oranının hızlandırılması amacıyla kontrol edilmesi anlamına gelmektedir. Bu kavram hızlı yaşamın yaşanabilirlik sorunu ile ilişkilidir. Kapitalizm ekonomik süreçlerde ve dolayısıyla toplumsal hayatta büyük ölçüde tempo artışına ve hızlanmaya dayanmaktadır.

Zaman içinde ilerleme mekanın zaman içinde imha edilmesi ve mekânsal sınırların yıkılması ile mümkündür. Demiryolu ağının genişletilmesi, buhar makinesinin kullanılması, fabrikalarda bilimsel yöntemlere göre işin parçalara ayrılması yoluyla verimliliğin artırılması (fordist rejim) sermayenin devir oranının hızlandırılması amacına hizmet etmiştir. Zaman küresel ekonomik sistemde önemli bir maliyet unsurudur. Bu nedenle hız kaçınılmaz biçimde yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Hızın insan ve yeryüzü üzerindeki baskısı, iş yükleri ve uğraşı duygusunu beraberinde getirmektedir. Birçok insan daha hızlı bilgisayar, internet bağlantısı ve ulaşım araçları isterken aynı zamanda daha dengeli ve sakin bir yaşamı da arzulamaktadır (Keskin, 2012:86).

Günümüzde küresel piyasaya uymaya çalışan toplumlar küresel alanda rekabetçi hale getirilme konusunda ikna edildikçe, finans ağırlıklı birikimin damgasını vurduğu spekülasyon kentçilik hızla yaygınlaşmaktadır. Yaşanabilir bir kentin temel özellikleri olan okullar, hizmetler, sağlık hizmeti, güvenli iş, erişilebilir konut, küçük işletmeler için yeterli mekan, erişilebilir, sübvansede edilmiş üretici pazarları, ucuz ve temiz toplu ulaşım, geniş kamusal alan ve yeşil alanlar kapitalist rekabetin etkisi altına girmekte, kentler spekülasyon temelli planlanmaktadır. Bu durum kentte yaşayanların ve çalışanların kent hakkını yok ederken, protestolar, kitlesel direnişler, isyanlar biçiminde devam eden toplumsal hareketlere yol açmaktadır. Kentte yaşayanlar ve özellikle yaşlılar, çocuklar, engelliler kent coğrafyasını belli sınırlılıklar içinde kullanmak zorunda kalmakta, kentle ilgili karar alma sürecinin dışında bırakılmakta, kent mekanı ile eşitsiz ve dışlayıcı ilişkiler içerisinde varlıklarını sürdürmek zorunda kalmaktadır.

4.YAVAŞ ŞEHİR (CİTTA SLOW) HAREKETİ

Cittaslow hareketi modernizmin bu dayatmacı yaşam biçimine tepki olarak doğmuş, insan ve doğanın yeniden bir arada yaşaması fikri üzerine gelişmiştir (Kaymak, 2017:5-6). İtalyanca Citta (şehir) ve İngilizce (slow) yavaş kelimelerinden oluşan Cittaslow, "yavaş şehir" anlamına gelmektedir. Yavaş şehirler, doğaya, tarihe, kültüre, meraklı insanları, kafe, atölye, meydan, restoran ve bozulmamış manzaraları, tadına varabilecekleri gerçek ürünleri ve kendine özgü gelenekleri olan yerlerdir. Yavaş şehir hareketi, modernle geleneksel, küresel ve yerel arasında insan ilişkileri ve çevreye duyarlılığı önemseyen bir harekettir. Kentsel tasarım ilkeleri bağlamında kentsel dokuyu öne çıkarıcı yapıların desteklenmesi, yaya yollarının genişletilmesi, bisiklet yollarının artırılması, toplu taşımın özendirilmesi, ekonomi dostu mimarinin desteklenmesi, kentsel yeşil alanların artırılması, doğal beslenmenin yaygınlaştırılmaya çalışılması, yerel yemeklerin ve adetlerin korunmaya gayret edilmesi gibi birçok öge bu hareketin kapsamı içerisinde düşünülebilir.

Yavaş şehir hareketi, günümüzün hızlı modernleşmesi ve insanların tek tipleştirilerek benzer tüketim kalıpları içine sokulmasına tepki olarak doğmuş kültürel nitelikli toplumsal bir harekettir. Hareketin temeli yaşam kalitesinin artırılması felsefesine dayanmaktadır. Yaşamın her alanında yaptığımız faaliyetlerin keyfini çıkarmak, zaman kısıtlaması içinde olmamak anlamını taşımaktadır. Yavaş şehir hareketi insanlar üzerinde farkındalık yaratarak her şeye gereken vakti ayırmalarını sağlamayı amaçlayan bir harekettir (Sezgin & Ünüvar, 2012:107-108).

Günümüz kentlerinde yaşam “hızlı” ve “yavaş” kavramları kullanılarak ifade edilmekte, hız sözcüğü büyük kent sistemleri ile örneklendirilmektedir. Hız düşük kalitede, sürdürülebilirliği olmayan, eşitsiz bir yaşam, kopyalanmışçasına benzer yapılar ve yaşam tarzları, özelliklerin göz ardı edildiği yapılar, kültür ve tarih ile örneklendirilmiştir. Yavaşlık ise, kişiye özgü üretim ve tüketimin sağlandığı, kişilere alternatif seçimler olanağının sunulduğu, sürdürülebilirliğin desteklendiği, yüksek kaliteli üretimin yapıldığı, yerel özellikleri gözetilen, yapılarla örneklendirilmektedir (Grzelak-Kostulska, Holowiecka & Kwiatkowski, 2011:187). “Yavaş hareketi”, hıza karşı, saate bakma ve sürekli aceleden kaçınma, yaşam kalitesini yükseltme ve zamanın hızını kesme amacıyla ortaya çıkan hareketleri kapsamaktadır (Caffyn, 2007:3-10). Küresel kapitalizmin dayattığı hız, yaşamın her anında işte, okulda, evde karşımıza çıkmaktadır. Yavaş hareketi ise bu konularda farkındalık yaratarak, hız kavramının neden olduğu kirlilik, kentsel dokunun bozulması gibi olumsuzlukları gidermek amacındadır. Yavaş hareketi, hızlı hareket edilerek yapılacak hata ve yanlışların önüne geçilmesini hedeflenmekte, geçmiş ve gelecek arasında köprü kurmaya çalışılmaktadır. Teknolojinin mevcut olanaklar doğrultusunda en etkin ve verimli biçimde kullanılarak kentlerin sürdürülebilirliğinin korunması ve yavaşılması ilkeleri benimsenmiştir.

Yavaş hareketi içinden yavaş yemek (slow food) ve yavaş şehir (Cittaslow) hareketleri doğmuştur. 1986’da İtalya’nın Roma şehrinde açılmak istenen uluslararası bir fastfood zincirinin protesto edilmesinin ardından ortaya çıkan yavaş yemek hareketi, temelde küreselleşme, yemek alışkanlıklarının tek tipleşmesi, endüstriyel tarımın gelişimi gibi olumsuzlukların protestosuna yöneliktir. Bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak için kurulan birlik, yerel kültürlerin küreselleşmenin, endüstrileşmenin homojenleştirici etkisinden korunması amacını gütmektedir. Yavaş yemek felsefesinin bir uzantısı olarak ortaya çıkan yavaş şehir hareketi dünyanın her yerinde aynı kentlerin, kültürlerin ve yaşam biçimlerinin varlığına karşı çıkan bir hareket olup, yerel özellikleriyle tanınmak isteyen kentlerin 1999’da kurduğu bir birlikle sesini duyurmuştur (Keskin, 2012:91). Yerel, özgün, geleneksel değerlerin korunması, birbirine benzer kentler yerine kendine has özellikleri öne çıkaran ve koruyan kentlerin desteklenmesi, uluslararası şirketler, restoran zincirleri yerine yerel işletmelerin varlığının korunması, çevreyle barışık kentlerin yaratılması bu hareketin temel hedefleri arasında yer almaktadır (Ergüven, 2011:204). Yavaş şehir hareketi de, kentsel tasarım ilkeleri bağlamında kentsel dokuyu öne çıkarıcı yapıların desteklenmesi, yaya yollarının genişletilmesi, bisiklet yollarının artırılması, toplu taşımanın özendirilmesi, ekonomi dostu mimarinin desteklenmesi, kentsel yeşil alanların artırılması, doğal beslenmenin yaygınlaştırılmaya çalışılması ve yerel yemeklerin ve adetlerin korunmaya gayret edilmesi gibi pek çok öğenin etkisindedir (Çiner, 2011:7).

5.CİTTASLOW KRİTERLERİ

Rönesans dönemi “festina lente” düşüncesi hızlı yaşarken dikkatli olmak, gerektiğinde hızlanarak, gerektiğinde yavaşlayarak arada denge kurmak anlamına gelmektedir. Sakin şehir olabilmek ölçütü de bu temel prensibe dayanmaktadır (Çiner 2011; Bilgi 2013). Yaşam kalitesine önem veren şehirlerin uluslararası ağının belirlediği Cittaslow kriterleri çevre politikaları, altyapı politikaları, kentsel kalite için teknolojiler ve tesisler, yerel üretimi koruma, misafirperverlik ve farkındalık olarak sıralanmaktadır. Aşağıda bu kriterlere yer verilmektedir.

a.Çevre Politikaları; Çevre politikaları başlığını taşıyan bölümde, birliğe üye olmak isteyen yerleşim yerine ait hava, su ve toprak kalitesini belirten değerlerin yasalara uygunluğunun belgelendirilmesi, kentsel ve evsel atıkların toplanmasına, ayrıştırılmasına ve dönüşümüne yönelik projelerin geliştirilmesi, atık su arıtma tesisi kurulması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ile enerji üretiminin sağlanması ve enerji tasarrufu yapılması, tarımsal faaliyetler sırasında genetiği değiştirilmiş ürünlerin kullanımının önlenmesi, kent

estetığının sağlanması, kentte var olan gürültü ve ışık kirliliğinin önlenmesi, EMAS, ECOLABEL, ISO 9001, ISO 14000, SA 8000 gibi uluslararası çevre yönetim ve kalite standartlarına uyulması gibi maddeler yer almaktadır (cittaslow.org, 2013).

b.Altıyapı Politikaları; Altıyapı politikaları başlıklı bölümde temel olarak dört farklı eksen yer almaktadır. Bunlardan ilki kent mimarisi ile ilgilidir. Kentsel korumayı sağlamak amacıyla kent içinde yer alan tarihi ve kültürel değere sahip alanların iyileştirilmesi ya da ıslah edilmesi yönünde çalışmalar yapılması, bu çalışmaların kentin köhneleşmiş, sağlıksız ve cazibesini kaybetmiş alanlarının yeniden canlılığını kazanmasına yönelik olması, kent planlarının yeniden düzenlenmesi, planlarda yeşil alanlar oluşturulması ve bu alanların çeşitli aktivitelere ev sahipliği yapabilmesi için nitelikli hale getirilmesi gibi maddeler yer almaktadır (cittaslow.org, 2013).

Altıyapı politikalarının ikinci eksenini olan ulaşım konusunda kent içi trafik ve ulaşım konularının düzenlenmesine yönelik planlar yapılması, kamuya ait binalar, okullar gibi günlük nüfus yoğunluğunun fazla olduğu yapılara bisiklet yolu gibi alternatif ulaşım sistemleriyle ulaşımın sağlanması, kişilerin özel taşıtları yerine toplu taşıma sistemlerini kullanmasının sağlanması, bunun için otobüs, metro, tren, tramvay, bisiklet yolu, yaya yolu gibi alternatif sistemlerin kurulması ve birbirleriyle bağlantılarının sağlanması yer almaktadır (cittaslow.org, 2013).

Altıyapı politikalarının üçüncü eksenini tanıtır. Kentin imajının ve markalaşmasının sağlanması için program hazırlanması, kentin tanıtımı işlevini yerine getiren bilgilendirme ofisleri ve kentsel yenilemeye yönelik olarak hazırlanan programların Cittaslow ofisiyle bütünleştirilmesi, kentte üretilen doğal veya yöresel ürünlerin tanıtımının ve pazarlanmasının sağlanması için merkezler oluşturulması ve tanıtıma ilişkin maddelerdir (cittaslow.org, 2013).

Dördüncü eksen ise kentte yaşayan dezavantajlı gruplara yönelik hazırlanan maddelerdir. Bunlar kamusal alanlara engellilerin ulaşımını zorlaştıran unsurların ortadan kaldırılması, kaldırım, merdiven ve yollara çeşitli uyarı işaretlerinin konulması ile mimari olarak engel teşkil edecek uygulamaların önlenmesi, hem bireysel, hem de sosyal yaşantının gelişmesini sağlayacak spor ve eğlence aktivitelerinin düzenlenmesi, bakıma muhtaç kişilerin evde bakım hizmetlerinin sağlanması, sosyal yardımların yapılması gibi programların üretilmesi, "Dost Mağazalar" projesiyle kentteki mağaza sahipleri ile yardıma muhtaç kişilerin ortak paydada buluşturulmasının sağlanması ve tıbbi yardım merkezlerinin oluşturulması gibi hizmetleri kapsamaktadır.

c.Kentsel Kalite İçin Teknolojiler ve Tesisler; Bu kriterler, kentsel yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi, yeni teknolojilerin kullanılması ile halka alternatif hizmet götürme yollarının belirlenmesi, yeni tekniklerle sunulan hizmetlere ulaşma konusunda kullanıcılara gerekli eğitimlerin verilmesi, kişilerin elektronik imkanları kullanarak evlerinde çalışmalarının desteklenmesi maddelerini içermektedir. Ayrıca çevre politikaları başlığını destekler şekilde kentte oluşabilecek görüntü kirliliği ve tehlikelerin önlenmesi için kablosuz sistemlerin kurulması, kent içinde gürültünün yoğun olarak yaşandığı alanlarda gürültünün önlenmesine yönelik tedbirlerin alınması, elektromanyetik alanların izlenmesi ve denetlenmesi için sistemlerin kurulması bu bölümde yer alan diğer maddelerdir.

Kent dokusu konusuna yer verilen bölümde; kent dokusuna uygun çöp sistemi tasarımının yapılması ve çöplerin toplanmasına yönelik program uygulanması, kamuya ve şahıslara ait alanlara çevreye uyumlu biçimde, tercihen yerel nitelikli bitkilerin dikilmesi konusunda halkın teşvik edilmesi, kent imajını oluşturmak ve kentte bütünlük sağlamak için renk kullanımı konusunda planlama yapılması konuları yer almaktadır (cittaslow.org, 2013).

d.Yerel Üretimi Korumak; Yerelliğe vurgu yapılan başlıkta ilk olarak yerli üretimin korunmasına yönelik ilkeler belirtilmiştir. Buna göre organik tarımın geliştirilmesine yönelik olarak planlar yapılması, kentte yer alan bahçelerde yerel nitelikli ürünlerin üretimi için destek sağlanması, kentin ağaçlarıyla ilgili bilgilerin toplanması, tarihi niteliğe sahip olanların korunup tanıtılması, organik veya yerel nitelikli ürünlerin kullanımının teşvik edilmesi yer almaktadır. Daha sonra ise kentin geleneklerini ve değerlerini yaşatmak ve tanıtmak ana fikri çerçevesinde oluşturulmuş kriterler vardır. Bu kriterler, kent içinde yer alan işletmelerin geleneksel dekorasyon, yemek türleri ve el sanatlarına uygun olarak hizmet vermesi, yok olma tehlikesi olan geleneksel el sanatları, meslek ve çalışma yöntemlerinin, yöresel ve gastronomik yiyecek ve içecek çeşitlerinin korunması, yöresel ürünlerin belirlenmesi, kalitesinin belgelendirilmesi, tanıtımının yapılması ve pazarlanmasının sağlanması için gerekli desteğin verilmesi, yerel düzeyde yapılan kültür-sanat faaliyetlerinin desteklenmesidir (cittaslow.org,2013).

e.Misafirperverlik; Misafirperverlik başlığı altında daha çok kentin turizm konusundaki kalitesini arttırmaya yönelik maddeler yer almıştır. Bu başlık altında; yerel halka turistler ve misafirperverlik konularında bilgilendirme yapılması, turistlerin ziyaret ettikleri alanlara ve bu alanlara ulaşımı sağlayan yollarda bilgilendirme panoları ve uluslararası nitelikli işaretlerin kullanılması, turistlere yönelik hizmet ve ürün pazarlayan işletmelerde fiyatlar konusunda turistlere dürüst davranılması ve işletmelerin dışında fiyatları belirten bir çizelge olması hususunda farkındalık oluşturulması, kente ziyareti kolaylaştırıcı uygulamaları içeren planların (otopark alanları, yoğun günlerde çalışma saatlerinde değişiklik vb.) hazırlanması ve kentte “Yavaş Şehir” prensiplerine uygun ulaşım haritasının hazırlanması maddelerine yer verilmektedir (cittaslow.org, 2013).

f.Farkındalık; Cittaslow hareketi sadece kurumsal bazda değil aynı zamanda halkın katılımının da önemli olduğu bir harekettir. Bu nedenle farkındalık başlığını taşıyan madde içinde; Cittaslow’a katılmak için başvuru yapılmadan halkın, Cittaslow hareketi, amaçları, yöntemleri ve prosedürleri hakkında bilgilendirilmesi, “Yavaş” felsefesinin benimsenmesi ve Cittaslow kapsamında uygulanacak projeler hakkında bilgilendirme ve örnek uygulama çalışmalarının yapılması, projeler tasarlanması maddeleri yer almaktadır (cittaslow.org, 2013). Bu maddeler ile halkın katılımı, Cittaslow kapsamında üretilen projelerin halk tarafından kabulü ve projelerle ilgili olarak halka destek verilmesi önemlidir. Uluslararası düzlemde kabul edilen bu kriterler sadece kentte yaşayan belirli kesimleri değil, tüm kent halkının yaşamını kolaylaştıracak bir kentleşmeye işaret etmektedir.

Yavaş hareketle benzer felsefeyle, Birleşmiş Milletler tarafından ilki 1982 yılında Viyana’da, ikincisi 2002 yılında Madrid’de yapılan Dünya Yaşlanma Toplantısında tüm dünya ülkelerinin dikkati yaşlanma olgusuna çekilerek 2050 yılında iki milyarı bulacak olan bu gruba yönelik konut, gelir, nesiller arası dayanışma, sosyal ilişkiler, toplumsal katılım, yaşlı güvenliği, bakım vb. konularda altyapı çalışmalarına başlanması, var olan altyapıların iyileştirilmesi, ülkeler ve bölgeler arası ortak çalışmaların yapılması konularında tavsiye kararları alınmıştır.

6.CİTTASLOW KRİTERLERİNİN KATKISI

Cittaslow kriterleri birçok konuda farklı kategorilerdeki insanların yaşamlarına olumlu katkılarda bulunmaktadır. Nitelikli kentsel mekan üreterek, var olan mekanlar üzerinde düzgün bir planlama yaparak, kentte yaşayanların yaşam kalitesini yükseltmek, toplumun tüm kesimlerinin yaşamını kolaylaştıracaktır. Örneğin; hava ve su kalitesini artırmak çevre kaygısı olan herkesi memnun eder. Ulaşımında yapılacak tüm iyileştirmeler tüm yaş gruplarındaki insanlar ve özellikle engelliler açısından büyük rahatlama sağlar. Yaşlıların yeterli hizmet ve desteği görmesi aileleri memnun etmektedir. Yaşlı insanların

sosyalleşmeleri ve vatandaşlıkla ilgili hizmetlerde yer almaları tüm toplum açısından olumlu bir durumdur. Ayrıca yerel ekonomi yaşlıların aktif olarak tüketime katılmalarıyla büyüme ve gelişme imkanları bulabilir. Artan yaşlı nüfusun ihtiyaçları gençler için de yeni istihdam alanları yarabilir (Ersoy, Ergen & Dede, 2011). Kentlerin fiziki olarak düzenlenmesi, kent sakinlerinin gereksinimlerinin daha kolay karşılanmasını sağlayacağı gibi, yaşlı, çocuk, engelli gibi dezavantajlı kesimin daha geniş fiziksel ve toplumsal çevre ile ilişki kurabilmelerini kolaylaştıracaktır.

Yukarıdaki kriterler yaşlıların yaşam memnuniyetinin yükseltilmesine olumlu katkılar sağlayabilmektedir. İmamoğlu'nun (2015) vurguladığı gibi yaşlıların yaşadığı konuttan güvenli bir biçimde dışarı çıkabilmesi, sosyal yaşama başkalarının desteğine fazla ihtiyaç duymadan kendi başına katılabilmesi hayattaki anlam arayışının sürdürülebilirliğine katkıda bulunur. Sosyal ve fiziki çevrelerinde söz sahibi olan, olayların gelişmesine yön verebilen/yön verebileceğini düşünen ve olayları kontrol ettiklerini hisseden yaşlılar, yaşamlarından daha çok doyum almakta, daha mutlu olmaktadır. Bu duygunun yaşlılık döneminde devam ettirilmesi önemlidir. Bilgi ve birikimlerinin en üst düzeye ulaştığı yaşlılık dönemini onurlu ve keyifle geçirmek isteyen insanların kontrol duygusundan yoksun kalması hayal kırıklıklarına ve psikolojik sorunlara neden olabilir. Önceki dönemlerde olduğu gibi, kontrolü hala ellerinde tuttuğunu düşünen yaşlılar, olaylara ve yaşamlarına daha olumlu bakarak, kendilerini daha mutlu hissedebilir. Yaşamın mutlu bir şekilde sürdürülmesi, hayattan alınan zevkin artırılması, sağlıklı beslenme ve sağlıklı bir yaşamla iç içedir. Fiziksel aktivitelerle örneğin yürüyüşlerle desteklenen, sağlıklı beslenme insanlarda stresin azalmasına ve memnuniyet duygusunun artmasına yol açabilmektedir. Uzun yaşayabilmek için gösterilen bu tür çabalar aktif yaşlanmayı destekleyen kapsamlı ve erişilebilir yerleşimlerde yaşlıları olumlu yönde etkileyebilmektedir. Sonuç olarak Cittaslow kriterleri yaşlıların yaşamlarında kolaylık sağlayan uygulamaları da içermesi nedeniyle yaşlıların yaşam kalitesini yükselterek olumlu katkılar sağlayabilmektedir.

7.SONUÇ

Sakin şehir modern ile geleneksel, küresel ile yerel arasında insan ilişkilerine dikkati çeken, yaşamın artan temposuna karşı direniş ifade eden bir modeldir. Felsefe olarak kentlerin güçlü ve zayıf oldukları alanları analiz etmeleri ve sahip oldukları şartlar çerçevesinde bir strateji geliştirmelerini teşvik etmeye yöneliktir. Yaşam kalitesini arttırmaya dayalı ve gelişmeyi farklı bir biçimde ele alan bir anlayıştır.

Bu felsefenin devamlılığında yaşlıların toplumsal yaşama katılımını kolaylaştırıcı, güvenliğini, özgürlüğünü yaşayabileceği yaşlı dostu kentler uygulaması, çocukların güvenli ortamlarda, gelişimlerini en iyi biçimde geliştirebilecekleri sosyal ve fiziksel olanakların sağlandığı çocuk dostu kentler uygulaması gibi uygulamalar yer almaktadır. Farklı isimlerle anılsa da temel felsefesi aynı olan bu projelerin yaygınlaşması, genel olarak kent sakinlerinin konforunun artmasını sağlamakta, doğaya, çevreye ve insana daha saygılı olma anlamında bir bakış açısı değişikliği yaratmaktadır. Engelsiz, kapsayıcı bir tasarım anlayışına uygun kentler, hamile, yaşlı, çocuk, engelli gruplar tarafından da özel tasarım gerektirmeden kullanılabilir. Yaşlılar açısından yaşam memnuniyetinin artmasına yol açar. Kentlerin daha işlevsel ve karma kullanımlara uygun olacak biçimde planlanması için, değişik ülkelerdeki kentsel tasarım projelerinin incelenmesi çözüm üretme, farklı alternatifler geliştirebilme konusunda yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Bilgi, M.G. (2013). Türkiye'nin sakin şehirlerinde permakültürel koruma, planlama, yönetim ve eğitim pratikleri. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 45-59.
- Caffyn, A. (2007). Slow tourism. www.tpnw.org.
- Cittaslow Official Web Site (2013). http://www.cittaslow.org/download/DocumentiUfficiali/Charter_06.
- Çiner, C.U. (2011). Cittaslow Hareketi ve Türkiye'deki Uygulamaları. *Memleket Mevzuat*, 71, 1-13.
- Ersoy, M., Ergen Y.B., & Dede, O.M. (2011). *Yaşlı Dostu Kent Amasya*, Amasya Üniversitesi, Amasya.
- Ergüven, M.H. (2011). Cittaslow-yaşamaya değer şehirlerin uluslararası birliği: Vize örneği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2),201-210.
- Giddens, A. (1999). *İleri Toplamların Sınıf Yapısı*. (çev: Ö. Baldık), İstanbul: Birey Yayınları.
- Grzelak-Kostulska, E., Holowiecka, B., & Kwiatkowski, G. (2011). Cittaslow international network: An example of a globalization idea? In *The Scale of Globalization. Think Globally, Act Locally, Change Individually in the 21st Century*, University of Ostrava, Ostrava. (p.186-192).
- Güvenç, B. (2011). *Kültürün ABC'si*. (5. Basım). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Harvey, D. (2006). *Postmodernliğin Durumu*. Dördüncü Basım. İstanbul: Metis Yayınları.
- İmamoğlu, V. (2015). İleri yaşlardaki Türklerin yaşam çevreleri ve daha iyi bir yaşam için öneriler. *METU JFA*, 32(1),105-119.
- Kaymak, S. (2017). Modernizme alternatif kentsel gelişme süreci olarak Cittaslow. [acedemia.edu](http://www.acedemia.edu). (Erişim tarihi:10.03.2017)
- Keskin, E.B. (2012). Sürdürülebilir kent kavramına farklı bir bakış: Yavaş şehirler (Cittaslow). *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(1), 81-99.
- Köse, N. & Erkan, N.G. (2014). Kentsel mekan örgütlenmesinin yaşlıların kentsel etkinlikleri üzerindeki etkisi, İstanbul ve Viyana örneği (1) *METU JFA*, 31(1),39-66. doi: 10.4305/METU.JFA.2014.1.3.
- Park, R.E. & Burgess, E.W. (2015). *Şehir*. Ankara: Heretik.
- TÜİK (2013). İstatistiklerle Yaşlılar. Türkiye İstatistik Haber Bülteni. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21520>.
- WHO (2007). Ageing and Life Course, Family and Community Health, Global Age-Friendly Cities: A Guide – France.